

О. П. Бойко,

доктор філософських наук, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми)

Культура дозвілля

в сучасному соціокультурному просторі

Реалії інформаційного суспільства пред'являють до людини нові вимоги, перш за все, наявність здатності та готовності до перемін, мобільності, можливості перенавчання, оволодіння новою професією. Перед сучасною людиною стоїть свобода вибору, реалізація якої сприяє прояву її індивідуальності.

В той же час актуалізується проблема особистої ідентичності, тому що людина не відчуває особливої потреби в ідентичності у умовах інформаційного суспільства, де важливіше вміти користуватися засобами технологізації та інформатизації, чим чітко усвідомлення своєї ідентичності, причетності до певної спільноти. Людина інформаційної культури - це космополіт, яка проявляє свою індивідуальність незалежно від місця проживання. Але, який би характер не носила сучасна культура, вона завжди є способом виживання та відтворення соціальної людини в історії, а сенс історії ми знаходимо в динаміці накопиченого соціального досвіду виживання та відтворення, тобто в культурі. Таким чином, питання про специфіку людського існування безпосередньо пов'язане зі сферою дозвілля та культурою дозвілля.

Яким же чином культура дозвілля бере участь у вирішенні екзистенційних проблем людського існування? У зв'язку з цим додамо, що дозвілля є не лише специфічно людським способом пристосування до навколишнього середовища, а й також способом пристосування людини до екзистенційних умов свого існування. І в цьому сенсі кожна з форм дозвілля виникає як відповідь на екзистенційні потреби людини, кожна з них - це спроба вирішити ці проблеми способом, недоступним іншим формам та видам соціального життя. А отже, сфера дозвілля унікальна, специфічна, відрізняється від всіх інших передусім тим, як вона відповідає на запити людського

існування, тому що вона виступає як набір ціннісних орієнтацій, систем поведінки на основі загальнолюдських норм моралі, що сприяють самореалізації внутрішніх потенцій особистості у вільний час, до того ж у рамках вільного вибору.

В умовах ускладнення структури культурного простору (виникнення нових субкультур, розсіювання домінуючих культурних стратегій у віртуальному просторі культури) культура дозвілля стає засобом самоідентифікації індивіда, визначає не тільки його особисті пріоритети, але й виражає належність до певних спільнот, в яких індивіди мають однакові інтереси та реалізують себе в певних формах дозвіллевої практики. Тим самим значення культури дозвілля в сучасному світі зростає, а проблеми її вивчення стають більш актуальними.

Будь-яка дозвіллева діяльність має певний набір своїх цінностей, які виражають її індивідуальність і неповторність. Водночас сфера дозвілля в сучасному світі має і амбівалентний характер. З одного боку, під впливом глобалізації та диктату нових ціннісних основ у встановленні загальносвітової глобальної дозвіллевої сфери поступово стирається своєрідність різних видів дозвілля. З іншого, світ дозвілля залишається відносно поділений. Архітектоніка такого розподілу є антропологічною, залежить від природних нахилів людини, так і соціальною, та залежить від достатків, статусу, освіти та виховання людини. У зв'язку з цим актуалізується проблема духовності в просторі дозвілля.

Зауважимо, що пострадянські трансформації українського соціуму - це і нестабільність економічного розвитку; і сприйняття техніки як все більш самодостатньої сили, прояви якої набувають антигуманного характеру; і проблема втраченого покоління та відсутність соціальної захищеності; й руйнування системи цінностей суспільства тощо - все це майже знищило культуру дозвілля, напрацьовану попередньою системою. На нашу думку, передумови формування нової культури дозвілля повинні бути визначені духовністю.

Бойко О.П. Культура дозвілля в сучасному соціокультурному просторі / О.П. Бойко // Сучасні проблеми гуманітаристики: світоглядні пошуки, комунікативні та педагогічні стратегії : збірник наукових праць. – Рівне : Київський ун-т права НАН України, Рівненський Ін-т, 2013. - С. 35-37.